

**Konference BOZP v roce 2016
25.11.2015 Praha**

Pracovnílékařské služby poznatky z praxe

Michaela Krchová

Legislativa

- Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů;

Legislativa

- Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 79/2013 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, (vyhláška o pracovnělékařských službách a některých druzích posudkové péče)

Zákon č. 258/2000 Sb. § 82 písm. o)

Krajské hygienické stanici náleží vykonávat státní zdravotní dozor nad plněním povinnosti zajistit pracovnělékařské služby uloženou zvláštním právním předpisem (zákon č. 373/2011 Sb.) ~~a nad plněním povinností zaměstnavatele poskytovat zařízením vykonávajícím pracovnělékařské služby informace nutné k ochraně zdraví při práci, uložené zvláštním právním předpisem (zákon č. 20/1966, který byl zrušen)~~

Zákon č. 262/2006 Sb.

- § 103 odst. 1 písm. a) zaměstnavatel je povinen nepřipustit, aby zaměstnanec vykonával zakázané práce a práce, jejichž náročnost by neodpovídala jeho schopnostem a **zdravotní způsobilosti**,
- § 224 odst. 1 zaměstnavatelé jsou povinni zajišťovat pro zaměstnance pracovnílékařské služby.

Zákon č. 373/2011 Sb.

- § 55 odst. 1 písm. b) zaměstnavatel je povinen při zařazování zaměstnanců k práci postupovat podle závěrů lékařských posudků o jejich zdravotní způsobilosti,

Zákon č. 373/2011 Sb.

§ 53 Pracovnílékařské služby

(1) Pracovnílékařské služby jsou zdravotní služby preventivní, jejichž součástí je **hodnocení** vlivu pracovní činnosti, pracovního prostředí a pracovních podmínek na zdraví, **provádění preventivních prohlídek** a hodnocení zdravotního stavu za účelem **posuzování zdravotní způsobilosti** k práci,

Zákon č. 373/2011 Sb.

poradenství zaměřené na ochranu zdraví při práci a ochranu před pracovními úrazy, nemocemi z povolání a nemocemi souvisejícími s prací, **školení** v poskytování první pomoci a **pravidelný dohled na pracovištích** a nad výkonem práce nebo služby.

(2) Pracovnílékařské služby pro zaměstnance a osoby ucházející se o zaměstnání **zajišťuje zaměstnavatel.**

Zákon č. 373/2011 Sb.

§ 58

Zaměstnavatel hradí pracovnělékařské služby poskytované podle tohoto zákona, s výjimkou posuzování nemocí z povolání, a sledování vývoje zdravotního stavu při lékařských preventivních prohlídkách u nemocí z povolání a vývoje zdravotního stavu při lékařských preventivních prohlídkách po skončení rizikové práce, upravených v zákoně o ochraně veřejného zdraví.

Zákon č. 373/2011 Sb.

§ 54

Poskytovatelem pracovnělékařských služeb je:

- a) poskytovatel v oboru **všeobecné praktické lékařství**, nebo
- b) poskytovatel v oboru **pracovní lékařství**.

Zákon č. 373/2011 Sb.

§ 54 zaměstnavatel musí s poskytovatelem PLS uzavřít **písemnou smlouvu**

u zaměstnanců provádějících práce zařazené do kategorie první podle zákona č. 258/2000 Sb., může preventivní prohlídky provádět registrující lékař zaměstnance, pokud nejsou pro tyto práce uloženy preventivní prohlídky jiným právním předpisem.

Zákon č. 373/2011 Sb.

§ 55 odst. 1 Zaměstnavatel je povinen

- a) umožnit pověřeným zaměstnancům poskytovatele pracovnělékařských služeb vstup na každé své pracoviště a sdělit jim informace potřebné k hodnocení a prevenci rizik možného ohrožení života nebo zdraví na pracovišti, včetně výsledků měření faktorů pracovních podmínek, předložit jim technickou dokumentaci strojů a zařízení, sdělit jim informace rozhodné pro ochranu zdraví při práci,

Zákon č. 373/2011 Sb.

b) při zařazování zaměstnanců k práci postupovat podle **závěrů** lékařských posudků o jejich zdravotní způsobilosti,

c) při odeslání zaměstnance k pracovnělékařské prohlídce podle tohoto zákona nebo jiných právních předpisů vybavit jej **žádostí** obsahující údaje o druhu práce, režimu práce a pracovních podmínkách, ke kterým je posouzení zaměstnance požadováno,

Zákon č. 373/2011 Sb.

d) odeslat zaměstnance na **mimořádnou pracovnílékařskou prohlídku**, pokud o to zaměstnanec požádal.

(2) Zaměstnavatel má právo vyslat zaměstnance na **mimořádnou pracovnílékařskou prohlídku**, má-li pochybnosti o zdravotní způsobilosti zaměstnance k práci.

Zákon č. 373/2011 Sb.

§ 56 Zaměstnanec je povinen

- a) **podrobit se pracovnělékařským službám** u poskytovatele pracovnělékařských služeb, se kterým zaměstnavatel uzavřel písemnou smlouvu; rovněž je povinen podrobit se zdravotním službám indikovaným poskytovatelem pracovnělékařských služeb pro hodnocení zdravotního stavu; poskytovatele dalších zdravotních služeb určí zaměstnanci poskytovatel pracovnělékařských služeb;

Zákon č. 373/2011 Sb.

§ 59 Posuzování zdravotní způsobilosti osoby ucházející se o zaměstnání

vstupní lékařská prohlídka se uskutečňuje u poskytovatele pracovnělékařských služeb, s nímž má zaměstnavatel uzavřenou písemnou smlouvu, nebo u registrujícího poskytovatele, ke kterému vyslal zaměstnavatel osobu ucházející se o zaměstnání,

Zákon č. 373/2011 Sb.

zaměstnavatel vstupní lékařskou prohlídku zajistí vždy před uzavřením

1. pracovního poměru,
2. dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti, má-li být osoba ucházející se o zaměstnání zařazena k práci, která je riziková nebo je součástí této práce činnost, pro jejíž výkon jsou podmínky zdravotní způsobilosti stanoveny jinými právními předpisy;

Zákon č. 373/2011 Sb.

zaměstnavatel může vstupní lékařskou prohlídku vyžadovat též, má-li pochybnosti o zdravotní způsobilosti osoby ucházející se o práci, která není riziková a která má být vykonávána na základě DPP nebo DPČ,

3. vztahu obdobného vztahu pracovněprávnímu.

Osoba ucházející se o zaměstnání se považuje za zdravotně nezpůsobilou k výkonu práce, pokud se nepodrobí vstupní lékařské prohlídce.

Zákon č. 373/2011 Sb.

§ 61 Nemoci z povolání

(1) Zdravotní stav osoby v souvislosti s nemocí z povolání zjišťují a posuzují poskytovatelé pracovnělékařských služeb.

(2) Nemoci z povolání posuzují, uznávají a vývoj zdravotního stavu osoby s uznanou nemocí z povolání sledují poskytovatelé v oboru pracovní lékařství, kteří získali povolení ministerstva k uznávání nemocí z povolání; pro tyto účely mohou též provádět, je-li to účelné, vyšetření pro zjištění zdravotního stavu.

Vyhláška č. 79/2013 Sb.

§ 2 Obsah pracovnělékařských služeb

a) **hodnocení zdravotního stavu** zaměstnanců nebo osob ucházejících se o zaměstnání je:

1. zjišťování vlivu pracovní činnosti a pracovních podmínek na jejich zdravotní stav a vývoj zdravotního stavu a posouzení zdravotní způsobilosti k práci, a to při pracovnělékařských prohlídkách, kterými jsou lékařské prohlídky prováděné poskytovatelem pracovnělékařských služeb,

Vyhláška č. 79/2013 Sb.

2. hodnocení výsledků sledování zátěže organismu zaměstnanců působením rizikových faktorů pracovního prostředí, včetně výsledků biologických expozičních testů, za účelem stanovení této zátěže,
3. hodnocení výsledků cíleně prováděných studií odezvy zdravotního stavu zaměstnanců na konkrétní pracovní podmínky,

Vyhláška č. 79/2013 Sb.

4. zpracování rozborů vzniku a příčin pracovních úrazů, výskytu nemocí z povolání,
5. hodnocení údajů o vlivu pracovní činnosti, na zdraví zaměstnanců a s tím související nemocnosti,
6. sledování vlivů rizikových faktorů pracovních podmínek, které se mohou nepříznivě projevit i po delší době na zdraví zaměstnanců, a to v rámci pracovnílékařské prohlídky,

Vyhláška č. 79/2013 Sb.

- b) **poradenství** jsou poradenské činnosti:
1. v problematice ergonomie včetně fyziologie práce, psychologie práce, režimu práce a odpočinku, stanovení výkonových norem,
 2. při projektování, výstavbě a rekonstrukci pracovišť a dalších zařízení zaměstnavatele,
 3. při zavádění nových technologií, látek a postupů, z hlediska jejich vlivu na pracovní podmínky a zdraví zaměstnanců,

Vyhláška č. 79/2013 Sb.

4. při úpravách pracovních míst,
5. při výběru technických, technologických a organizačních opatření a výběru osobních ochranných pracovních prostředků,
6. v problematice pitného režimu a poskytování ochranných nápojů,
7. v problematice pracovní rehabilitace,
8. při výcviku a výchově zaměstnanců v oblasti správných pracovních návyků a při rekvalifikaci zaměstnanců,

Vyhláška č. 79/2013 Sb.

9. při zařazování prací do kategorií,
10. při zpracování plánu pro řešení mimořádných událostí,
11. k návrhům opatření k nápravě závad, které mohou vést u zaměstnanců k poškození zdraví,
12. spočívající v provádění školení zaměstnanců určených zaměstnavatelem v první pomoci a zpracování návrhu vybavení pracoviště prostředky pro poskytování první pomoci pro zaměstnavatele,

Vyhláška č. 79/2013 Sb.

c) dohledu je

1. pravidelný dohled na pracovištích za účelem zjišťování a hodnocení rizikových faktorů,
2. dohled v zařízení závodního stravování a dalších zařízeních zaměstnavatele,
3. hodnocení rizik,
4. spolupráce při vypracování návrhů pro zaměstnavatele na odstranění zjištěných závad, včetně návrhu na zajištění měření rizikových faktorů pracovních podmínek.

Vyhláška č. 79/2013 Sb.

§ 3 (1) Zaměstnavatel může uzavřít písemnou smlouvu o poskytování pracovnělékařských služeb s více poskytovateli těchto služeb,

(2) Pravidelný **dohled** se vykonává na všech pracovištích zaměstnavatele nejméně

a) **jedenkrát za kalendářní rok**, nebo

b) **jedenkrát za 2 kalendářní roky**, jde-li o práce zařazené do kategorie první a není-li součástí této práce činnost, pro jejíž výkon jsou podmínky zdravotní způsobilosti stanoveny jiným právním předpisem.

Vyhláška č. 79/2013 Sb.

§ 5 řeší co má obsahovat dokumentace o pracovnělékařských službách, kterou vede poskytovatel PLS

§ 9 Pracovnělékařskými prohlídkami jsou

- a) **vstupní** prohlídka, prohlídka **periodická** a prohlídka **mimořádná**, které se provádějí za účelem posouzení zdravotní způsobilosti ve vztahu k práci,
- b) **výstupní** lékařská prohlídka,
- c) **následná** lékařská prohlídka.

Vyhláška č. 79/2013 Sb.

§ 7 stanovuje co je to **základní vyšetření** při provádění preventivních lékařských prohlídek

- a) rozbor údajů o dosavadním vývoji zdravotního stavu a dosud prodělaných nemocech s cíleným zaměřením zejména na výskyt nemocí, které mohou omezit nebo vyloučit zdravotní způsobilost,
- b) pracovní anamnéza; zejména se sleduje odezva organismu na výskyt rizikových faktorů,

Vyhláška č. 79/2013 Sb.

- c) komplexní fyzikální vyšetření, včetně orientačního vyšetření sluchu, zraku, kůže a orientačního neurologického vyšetření, s důrazem na posouzení stavu a funkce orgánů a systémů, které budou zatěžovány při výkonu práce nebo přípravě na budoucí povolání a jeho výkonu, a s přihlédnutím k případné disabilitě posuzované osoby
- d) základní chemické vyšetření moče ke zjištění přítomnosti bílkoviny, glukózy, ketonů, urobilinogenu, krve a pH moče.

Vyhláška č. 79/2013 Sb.

§ 11 Periodická prohlídka u zaměstnanců vykonávajících práci zařazenou

a) v kategorii první se provádí

1. **jednou za 6 let**, nebo
2. **jednou za 4 roky**, jde-li o zaměstnance, který dovršil 50 let věku; poprvé se provede v návaznosti na periodickou prohlídku podle bodu prvního,

Vyhláška č. 79/2013 Sb.

- b) v kategorii druhé se provádí
 1. **jednou za 5 let**, nebo
 2. **jednou za 3 roky**, jde-li o zaměstnance, který dovršil 50 let věku; poprvé se provede v návaznosti na periodickou prohlídku podle bodu prvního,
- c) v kategorii druhé rizikové a kategorii třetí se provádí **jednou za 2 roky**,
- d) v kategorii čtvrté **jednou za 1 rok**.

Vyhláška č. 79/2013 Sb.

(3) Periodická prohlídka u zaměstnanců vykonávajících práci nebo činnost, jejichž součástí je riziko ohrožení zdraví (např. práce ve školách), se provádí

a) **jednou za 4 roky**, nebo

b) **jednou za 2 roky**, jde-li o zaměstnance, který dovršil 50 let věku;

Vyhláška č. 79/2013 Sb.

(4) Dále se lhůty mění

- a) pokud orgán ochrany veřejného zdraví podle zákona o ochraně veřejného zdraví určí kratší termín pro provedení periodické prohlídky, než je uveden v odstavci 2 nebo 3, nebo
- b) pokud je jiným právním předpisem nebo v příloze č. 2 k této vyhlášce stanoveno jinak.

Vyhláška č. 79/2013 Sb.

§ 13 Výstupní prohlídka

Výstupní prohlídka se provádí na základě **žádosti zaměstnance**, nebo pokud tak stanoví jiný zákon, za účelem zjištění zdravotního stavu zaměstnance v době ukončení výkonu práce, a to s důrazem na zjištění takových změn zdravotního stavu, u kterých lze předpokládat souvislost se zdravotní náročností vykonávané práce.

§ 14 Následná prohlídka

Provádí se podle přílohy č. 2 vyhlášky,

Vyhláška č. 79/2013 Sb.

§ 15 Náležitosti žádosti o provedení pracovnělékařské prohlídky a posouzení zdravotní způsobilosti ve vztahu k práci:

- a) identifikační údaje zaměstnavatele,
- b) identifikační údaje zaměstnance,
- c) údaje o pracovním zařazení zaměstnance nebo údaje o předpokládaném pracovním zařazení osoby ucházející se o zaměstnání, dále údaje o druhu práce, režimu práce, o rizikových faktorech ve vztahu ke konkrétní práci atd.

Vyhláška č. 79/2013 Sb.

- d) druh požadované pracovnělékařské prohlídky,
- e) důvod k provedení prohlídky.

§ 17 Lékařský posudek o zdravotní způsobilosti k práci vedle náležitostí podle právního předpisu upravujícího náležitosti a obsah zdravotnické dokumentace obsahuje:

- a) identifikační údaje zaměstnavatele,

Vyhláška č. 79/2013 Sb.

- b) údaje o pracovním zařazení posuzované osoby, dále údaje o druhu práce, režimu práce, o rizikových faktorech ve vztahu ke konkrétní práci, míře rizikových faktorů pracovních podmínek vyjádřené kategorií práce podle jednotlivých rozhodujících rizikových faktorů pracovních podmínek,
- c) posudkový závěr
- d) termín provedení mimořádné prohlídky, je-li takový postup důvodný.

Vyhláška č. 79/2013 Sb.

§ 18 Přejídná ustanovení

Pracovnílékařské prohlídky, jejichž termíny k provedení byly stanoveny přede dnem nabytí účinnosti vyhlášky na základě jiných právních předpisů, se provedou v těchto termínech.

Lékařské prohlídky v termínech podle vyhlášky se provedou v návaznosti na provedení lékařských prohlídek uvedených ve větě první, pokud jiné právní předpisy nestanoví jinak.

Vyhláška č. 79/2013 Sb.

Příloha 2

Rizikové faktory a nemoci, které při výskytu těchto faktorů vylučují nebo omezují zdravotní způsobilost k práci, rozsah odborných vyšetření a četnost lékařských prohlídek v případech, kdy se nepostupuje podle § 11 vyhlášky

Vyhláška č. 79/2013 Sb.

I. Rizikové faktory pracovních podmínek

Chemické látky, fyzikální faktory (ionizující a elektromagnetické záření, tepelná a chladová zátěž, hluk, vibrace), fyzická zátěž celková, lokální a pracovní poloha), psychosenzorická zátěž (zraková zátěž, psychická zátěž), faktory způsobující onemocnění dýchacích cest (prach, alergeny), faktory způsobující kožní nemoci, biologické činitele (infekční onemocnění).

Vyhláška č. 79/2013 Sb.

II. Rizika ohrožení zdraví

1. Práce ve školách a školských zařízeních podle školského zákona, ve zdravotnictví, v zařízeních sociálních služeb, včetně poskytování sociálních služeb ve vlastním sociálním prostředí osob, a práce v dalších zařízeních obdobného charakteru

Vyhláška č. 79/2013 Sb.

2. Činnosti epidemiologicky závažné
3. Obsluha jeřábů, opraváři jeřábů, vazači jeřábových břemen, obsluha zdvihacích ramen, obsluha transportních zařízení včetně výtahů a zakladačů a obsluha důlních těžních strojů, stavebních strojů

Vyhláška č. 79/2013 Sb.

4. Obsluha a řízení motorových a elektrických vozíků a obsluha vysoko zdvižných vozíků
5. Řízení motorových vozidel s výjimkou řidičů podle § 87 odst. 1 zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů, pokud je tato činnost vykonávána jako obvyklá součást výkonu práce nebo jsou do místa výkonu práce přepravovány další osoby

Vyhláška č. 79/2013 Sb.

6. Obsluha řídicích center a velínů velkých energetických zdrojů včetně jaderných a chemických provozů, při jejichž havárii by mohlo dojít k ohrožení zaměstnanců či obyvatelstva a k závažným ekologickým následkům

Vyhláška č. 79/2013 Sb.

7. Nakládání s výbušninami, obsluha nebo opravy tlakových nádob, včetně tlakových lahví, turbokompresorů, chladicích zařízení nad 40 000 kcal (136 360 kJ), vysokonapěťových elektrických zařízení
8. Práce v hlubinných dolech

Vyhláška č. 79/2013 Sb.

9. Práce ve výškách nad úrovní terénu a nad volnou hloubkou nad 10 metrů, kdy je nutné použít prostředky osobní ochrany, kterými jsou osobní ochranné prostředky proti pádu
10. Práce záchranářů
11. Práce v klimaticky a epidemiologicky náročných oblastech zahraničí

Vyhláška č. 79/2013 Sb.

12. Hlasová zátěž

13. Noční práce

14. Další práce nebo činnosti s rizikem ohrožení zdraví

Státní zdravotní dozor

Výkon SZD při kontrole zajištění
pracovnílékařské služby u zaměstnavatele

Kontroly zajištění pracovnílékařských služeb byly prováděny jako součást státního zdravotního dozoru vesměs u plánovaných kontrol.

Státní zdravotní dozor

KHS kontroluje u zaměstnavatele zejména:

1. Zajištění PLS - § 224 odst. 1 písm. d) zákona č. 262/2006, což musí zaměstnavatel doložit písemnou smlouvou s poskytovatelem PLS - § 54 zákona č. 373/2011,
2. zda jsou u zaměstnanců provedeny preventivní lékařské prohlídky – např. u školských zařízení se jedná o vstupní a periodické prohlídky dle § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 262/2006 Sb. a § 55 odst. 1 písm. b) zákona č. 373/2011 Sb.

Státní zdravotní dozor

3. termíny provádění periodických lékařských prohlídek ve vazbě na kategorizaci prací, právní předpisy, vyhlášku a konkrétní podmínky u zaměstnavatele (neposuzuje se však samotný způsob stanovení – to je věcí postupu *lege artis* poskytovatele pracovnělékařských služeb, při kontrole se posuzuje, zda zaměstnavatel má „systém prohlídek“ nastaven).

Státní zdravotní dozor – poznatky z praxe

Přehled kontrol Krajské hygienické stanice Středočeského kraje se sídlem v Praze zaměřených na zajištění pracovnělékařských služeb v r. 2014

Počet kontrol PLS celkem	1599
z toho	
Počet zaměstnavatelů, kteří nemají vůbec zajištěny PLS	5
Počet zaměstnavatelů, u kterých při kontrole bylo zjištěno, že jsou PLS nedostatečně zajištěny	98
Počet zaměstnavatelů, kteří mají prohlídky zajištěny u praktických lékařů	421
Počet zaměstnavatelů, kteří mají PLS plně zajištěnu	1075
Počet uložených sankcí za nezajištění PLS	5
Celková výše uložených pokut za nezajištění PLS [Kč]	100 000

Státní zdravotní dozor – poznatky z praxe

Nedostatky související s poskytováním PLS zaměstnancům, a to zejména v malých společnostech:

- vstupní a periodické prohlídky zaměstnanců, jejichž práce jsou v souladu se zákonem o ochraně veřejného zdraví zařazeny do druhé kategorie, jsou prováděny registrujícími lékaři zaměstnanců;

Státní zdravotní dozor – poznatky z praxe

- předložené doklady o zdravotní způsobilosti zaměstnance nemají náležitosti lékařského posudku dle § 17 vyhlášky č. 79/2013 Sb., (soudní dohry);
- není zajištěna pracovnělékařská péče v plném rozsahu – zaměstnavatel nemá zajištěno poskytování „ostatních“ pracovnělékařských služeb, ale pouze provádění preventivních lékařských prohlídek;

Státní zdravotní dozor – poznatky z praxe

- neochota zaměstnanců (lékařů) absolvovat stanovené periodické lékařské prohlídky, přičemž někteří z nich jsou sami poskytovatelem pracovnělékařských služeb;
- neochota současných poskytovatelů PLS prodlužovat nebo obnovovat smluvní vztahy pro zajištění pracovnělékařských služeb;
- nárůst počtu různých právnických osob, které mají větší kapacitu poskytovat PLS v celém rozsahu než jednotliví praktičtí lékaři;

Státní zdravotní dozor – poznatky z praxe

- roste počet zaměstnavatelů využívajících služby společností, které poskytují komplexní PLS, ale vesměs se jedná pouze o velké a ekonomicky silné zaměstnavatele;
- ve většině případů je zajištění PLS doloženo písemnou smlouvou. Pokud jsou zjištěny nedostatky, týkají se ve většině případů ostatních součástí PLS, jako jsou prohlídky pracovišť, konzultační činnost lékařů, kontroly lékárníček;

Státní zdravotní dozor – poznatky z praxe

- přetrvávají nejasnosti v termínech a náplních preventivních lékařských prohlídek. Mnozí poskytovatelé pracovnělékařských služeb se ještě stále neorientují v ustanoveních vyhlášky č. 79/2013 Sb., zvláště pokud se jedná o výkon prací, ve smyslu ust. §11 odst. 4 písm. b) tj. použití jiného právního předpisu;

**Děkuji za pozornost
a přeji příjemný zbytek
semináře**